

DOKUMENTI

KONGREGACIJA ZA BOŽANSKI KULT

Koncerti u crkvama

I. GLAZBA U CRKVAMA IZVAN LITURGIJSKIH SLAVLJA

1. Zanimanje za glazbu je jedno od očitovanja suvremene kulture. Mogućnost da se s lakoćom mogu u domovima slušati klasična glazbena djela (radio, ploče, kazete, televizija) ne samo da nije umanjila želju za slušanjem koncerata u živo nego ju je, dapače, povećala. To je pozitivna pojava, jer glazba i pjevanje pomažu uzdizanju duha.

Brojčano povećanje koncerata je u novije vrijeme u nekim zemljama dovelo do toga da se često upotrebljavaju crkve za njihovu izvedbu. Za to se navode razni motivi: potreba ambijenta, jer nije lako naći primjerene prostore; akustički razlozi, a crkve su u tom smislu općenito podesne; estetski razlozi, jer se želi da koncert bude izveden u lijepom ambijentu; razlozi prikladnosti, da se izvedenim kompozicijama dađe njihov naravni ambijent; a onda i praktični razlozi, osobito za koncerte na orguljama, jer crkve općenito govoreći posjeduju taj instrument.

2. Istovremeno s tim kulturološkim tokom, Crkva se našla u novoj situaciji. »Scholae cantorum« nisu imale velike mogućnosti izvođenja svog uobičajenog repertoara svete polifonijske glazbe za vrijeme liturgijskih slavlja.

Zbog toga se ta sveta glazba počela izvoditi u crkvi ali u obliku koncerta. Isto se dogodilo i s gregorijanskim pjevanjem koje je postalo dio koncertnih programa u i izvan crkve.

Druga važna činjenica je inicijativa s »koncertima duhovne glazbe«: to su »duhovni koncerti«, jer se takva izvedena glazba može smatrati religioznom zbog teme koja se u njima obrađuje i zbog tekstova tih melodija kao i zbog prostora gdje se te izvedbe događaju.

Ti »duhovni koncerti« u nekim slučajevima uključuju i čitanja (biblijska), molitvu i šutnju. Zbog toga se mogu usporediti s »pobožnim vježbama«.

3. Zbog sve veće učestalosti koncerata u crkvama, župnicima i rektorima crkava postavljaju se neka pitanja na koja treba odgovoriti.

Ako dopuštenje da se u crkvama održavaju svakovrsni koncerti izaziva u mnogima vjernicima reakciju i neodobravanje, treba reći da i općenito odbijanje koncerata u crkvama mogu loše shvatiti i primiti organizatori koncerata, glazbenici i pjevači.

Ponajprije je važno uzeti u obzir samo značenje crkve i njezinu svrhu. Zbog toga Kongregacija za božanski kult smatra prikladnim predložiti Biskupskim konferencijama i, prema njihovoj mjerodavnosti, Nacionalnim komisijama za liturgiju i svetu glazbu neke elemente refleksije i interpretacije kanonskih normi o prisutnosti raznih vrsta glazbe u crkvi: glazba i pjevanje za liturgiju, glazba religioznog nadahnuća, nereligiozna glazba.

4. Potrebno je u tom kontekstu ponovno pročitati već objavljene dokumente osobito Konstituciju o sv. liturgiji *Sacrosanctum Concilium*, Instrukciju *Musicam sacram* od 5. rujna 1967., Instrukciju *Liturgicae instaurationes* od 5. rujna 1970.; osim toga, treba imati na umu kanone 1210, 1213, 1222 Kodeksa kanonskog prava.

U ovom će se pismu govoriti osobito o glazbenim izvedbama izvan liturgijskih slavlja.

Kongregacija za božanski kult želi na ovaj način pomoći pojedinim biskupima da donesu valjane pasoralne odluke pri čemu će imati na umu socio-kulturalnu situaciju određenog ambijenta.

II. ELEMENTI REFLEKSIJE

Narav i svrha crkve

5. Prema tradiciji, koju objašnjava Obrednik posvete crkve i oltara, crkva je, prije svega, mjesto gdje se okuplja narod Božji. Taj narod »sabran u jedinstvu Oca, Sina i Duha Svetoga je Crkva, Božji hram sazidan živim kamenjem, u kojem se klanja Ocu u duhu i istini. S pravom je već od starine značenje riječi 'crkva' prošireno i na zgradu u kojoj se okuplja kršćanska zajednica da bi čula riječ Božju, zajedno molila, primala sakramente, slavila euharistiju« i klanjala joj se kao trajnom sakramentu (usp. Blagoslov ulja i posveta crkve i oltara, C.E.I., 1980. II, 1).

Zato se crkva ne može smatrati jednostavno kao »javno« mjesto otvoreno za svakovrsne skupove. Crkva je sveto mjesto, tj. posvetom ili blagoslovom »odijeljeno«, i to trajno, za kult Boga.

Kao vidljivo zdanje crkva je znak Crkve koja putuje ovom zemljom; ona je slika koja naviješta nebeski Jeruzalem; ona je mjesto u kojem se već ovdje ostvaruje zajedništvo Boga i ljudi. U gradskim i seoskim naseljima crkva je također kuća Božja, tj. znak Božjeg boravka među ljudima. Ona

ostaje sveto mjesto i onda kada se u njoj ne odvija liturgijsko slavlje.

U vremenu užurbanosti i buke, osobito u velikim gradovima, crkva je i mjesto prikladno da u njemu ljudi, u tišini ili molitvi, nađu duševni mir ili svjetlost vjere.

To će biti moguće samo ako crkve sačuvaju svoj identitet. Kada se crkve upotrebljavaju u svrhe koje im nisu vlastite, dolazi u opasnost njihovo obilježje kao oznaka kršćanskog otajstva a to onda više ili manje šteti pedagogiji vjere i senzibilitetu Božjeg naroda, kako to izriče Gospodinova riječ: »Moja je kuća, kuća molitve« (Lk 19,46).

Važnost svete glazbe

6. Sveta glazba, i vokalna i instrumentalna, za služi pozitivno vrednovanje. Svetom glazbom ovdje smatramo »onu koja, stvorena radi slavljenja božanskog kulta, posjeduje svetost i vrijednost oblika« (MS, br. 4a). Crkva je promatra kao »blago neprocjenjive vrijednosti koje se ističe između ostalih izraza umjetnosti« i priznaje joj »ministerijalnu ulogu u svetoj službi« (usp. SC, br. 112); Crkva preporuča »da se s najvećom brigom čuva i promiče blago svete glazbe« (SC, br. 114).

Kada se sveta glazba izvodi za vrijeme liturgije, mora se pridržavati ritma i modaliteta koji su vlastiti tom slavlju. To nerijetko traži da se ograniči upotreba djela koja su stvorena u vrijeme kada se aktivno sudjelovanje vjernika nije preporučalo kao izvor autentičnog kršćanskog duha (usp. SC, br. 14; Pio X, Tra le sollecitudini).

Ta promjena u izvedbi glazbenih djela je analogna onima koje su se dogodile i s drugim umijećima na liturgijskom području: npr., prezbiteriji su zadobili nove oblike uvođenjem predsjedateljevog sjedišta, ambona, oltara »prema puku«. To nije bio prezir prema prošlosti nego je bilo potrebno zbog važnijeg cilja kao što je sudjelovanje zajednice. Moguće ograničenje izvedbe rečenih glazbenih djela može se nadomjestiti njihovom cjelovitom prezentacijom izvan liturgijskih slavlja u obliku koncerata svete glazbe.

Orgulje

7. Upotreba orgulja se danas ograničava na malo intervenata u vrijeme liturgijskih slavlja. U prošlosti su orgulje zamjenjivale aktivno sudjelovanje vjernika i nekako ispunjavale prisustvovanje onih koji su bili »nijemi i nepomični promatrači« slavlja (Pio XI, *Divini cultus*, br. 9).

Orgulje mogu pratiti i podržavati sveto pjevanje i zajednice i »scholae« u vrijeme liturgijskog slavlja. Ali zvuk orgulja ne smije potisnuti molitve ili pjesmu svećenika koji predsjeda slavlju, a isto vrijedi i s obzirom na čitanje lektora ili đakona.

Orgulje moraju šutjeti, prema tradiciji, i za pokorničkih vremena (Korizma i Veliki tjedan), u vrijeme Došašća i u liturgiji za pokojne; u tim prilikama zvuk orgulja je dozvoljen samo kao pratilac pjevanja.

Bit će dobro da se orgulje upotrebljavaju, pa i nadugo, radi pripreme i zaključivanja slavlja.

Veoma je važno da u svim crkvama, ali osobito u onim istaknutijima, postoje kompetentni glazbenici i kvalitetni glazbeni instrumenti. Neka se vodi posebna briga o orguljama koje su, doduše, iz prošlih vremena ali uvijek dragocjene zbog nekih svojih odlika.

III. PRAKTIČNE ODREDBE

8. Propis o upotrebi crkve donosi kan. 1210 Kodeksa kanonskog prava: »Neka se u sveto mjesto pripusti samo ono što služi vršenju ili promicanju kulta, pobožnosti i vjere, a neka se zabrani što nije u skladu sa svetošću mjesta. Ali ordinarij može za pojedini slučaj dopustiti i druge upotrebe koje nisu suprotne svetosti mjesta«.

Načelo da upotreba crkve ne smije biti protivna svetosti mjesta određuje i kriterij po kojemu se vrata crkve trebaju otvoriti koncertu svete ili religiozne glazbe ali i zatvoriti svakoj drugoj vrsti glazbe. Npr. i najljepša simfonijska glazba nije po sebi odmah i religiozna. Da je religiozna - to treba izričito proizlaziti iz izvorne namjene glazbenih komada ili pjesama i iz njihovog sadržaja. Nije u skladu sa zakonom programirati u nekoj crkvi izvedbu glazbe koja nije religioznog nadahnuća i koja je sastavljena da bi bila izvedena u određenim profanim prilikama i to bez obzira da li je posrijedi klasična ili suvremena glazba, visoke umjetničke vrijednosti ili pak narodna: to ne bi bilo poštivanje svetog obilježja crkve a sama glazba bi bila izvedena u okolnostima koje joj nisu konaturalne.

Crkvenoj vlasti pripada slobodno vršenje svojih ovlasti u svetim mjestima (usp. kan. 1213) a to znači i određivati upotrebu crkava kojom će se čuvati njihovo sakralno obilježje.

9. Sveta glazba, tj. ona koja je sastavljena za liturgiju, ali koja zbog određenih razloga ne može biti izvedena za vrijeme liturgijskih slavlja, i religiozna glazba, tj. ona koja se nadahnjuje tekстом Sv. pisma ili liturgije ili pak koja poziva k Bogu, Djevici Mariji, svecima ili Crkvi, mogu naći mjesto u crkvi ali izvan liturgijskih slavlja. Zvuk orgulja i druge glazbene izvedbe, i vokalne i instrumentalne, mogu »služiti pobožnosti i vjeri ili ih poticati«. Takve izvedbe imaju svoju osobitu korisnost:

a) da pripreme na glavna liturgijska slavlja ili pak da uvećaju svečanost izvan liturgijskih slavlja;

b) da istaknu osobito obilježje raznih liturgijskih vremena;

c) da u crkvi stvore ozračje ljepote i meditacije, što će pomoći i promicati raspoloženje prihvaćanja vrijednosti duha, pa i u onima koji su daleko od Crkve;

d) da stvore ambijent koji će učiniti lakšim i pristupačnijim navještaj Božje riječi: npr. susljedno čitanje Evandjelja;

e) da održi živim blago crkvene glazbe koje se ne smije izgubiti: glazbu i napjeve koji su bili sastavljeni za liturgiju ali koji se danas uopće ne mogu ili ne mogu s lakoćom uvrstiti u liturgijska slavlja; duhovne glazbe, kao što su oratoriji, religiozne kantate koje su i dalje nosioci duhovnih sadržaja;

f) da pomognu posjetiocima i turistima da bolje razumiju sakralno obilježje crkve kao što su koncerti na orguljama predviđeni za određene sate.

10. Kada netko predloži održavanje koncerta u crkvi, pripada ordinariju da dade dozvolu »per modum actus« (usp. kan. 1210). To se treba shvatiti u odnosu na prigodne koncerte. Stoga se isključuje kumulativno dopuštenje, npr. u okviru nekog festivala ili ciklusa koncerata.

Kada ordinarij smatra potrebnim, može, u okolnostima predviđenim Kodeksom kanonskog prava, kan. 1222 par. 2, odrediti neku crkvu, koja više ne služi kultu, kao »auditorium« da bi se izvodila sveta ili religiozna glazba, a i da bi se izvodila profana glazba, samo ako je u skladu sa svetošću mjesta.

U tom pastoralnom zadatku ordinarij će naći pomoć i savjet u Biskupskoj komisiji za liturgiju i svetu glazbu.

Da bi se očuvala svetost crkve treba se držati, s obzirom na dozvoljavanje koncerata, slijedećih uvjeta, koje ordinarij može pobliže odrediti:

a) treba na vrijeme pismeno zamoliti ordinarija mjesta i naznačiti datum koncerta, sat i program koji sadrži djela i imena autora;

b) nakon što se od biskupa dobije dozvola, župnici i rektori crkava moći će dopustiti upotrebu crkve korovima i orkestrima koji budu imali gore naznačene uvjete;

c) ulaz u crkvu mora biti slobodan i besplatan;

d) izvođači i slušatelji moraju biti odjeveni i ponašati se sukladno sakralnom obilježju crkve;

e) glazbenici i pjevači će izbjegavati da zaposjednu prezbiterij. Traži se najveće poštovanje prema oltaru, sjedištu misnika i ambonu;

f) presveti oltarski sakrament, ukoliko je moguće, čuvat će se u pokrajnjoj kapeli ili na nekom drugom sigurnom i doličnom mjestu (usp. C.I.C., kan. 938, par. 4);

g) koncert će biti prezentiran i eventualno popraćen tumačenjima koja nisu samo umjetnička i povijesna nego i onima koja pomažu bolje nutarnje razumijevanje i sudjelovanje slušatelja;

h) organizator koncerta pismeno će osigurati građansku odgovornost, troškove, ponovno uređenje zgrade i naknadu eventualne štete.

11. Ovdje iznijete praktične odredbe žele biti od pomoći biskupima i rektorima crkava u pastoralnoj brizi koja na njih spada da u svakom slučaju očuvaju vlastiti značaj crkve koja je namijenjena slavljinama, molitvi i šutnji.

Takve odredbe ne smiju se shvatiti, kao nedostatak zanimanja za glazbenu umjetnost.

Blago svete glazbe ostaje svjedočanstvo kako kršćanska vjera može promicati ljudsku kulturu.

Postavljajući na pravo mjesto vrijednost svete ili religiozne glazbe, kršćanski glazbenici i zaslužni članovi »scholae cantorum« trebaju se osjetiti potaknuti da nastave tu tradiciju i da je očuvaju živu na službu vjere kako je to izrekao II. vat. sabor u svojoj poruci umjetnicima: »Ne odbijajte da svoj talent stavite u službu božanske istine. Svijet u kojem živimo ima potrebu za ljepotom da ne bi upao u očajanje. Ljepota kao i istina stavlja radost u srca ljudi. A to se događa zahvaljujući vašim rukama« (usp. II. vat. sabor, Poruka umjetnicima, 8. prosinca 1965.).

U Rimu, 5. studenoga 1987.

Paul Augustin Card. MAYER
prefekt

Virgilio NOE
nadb. tit. Voncaria,
tajnik

Poštovanim pretplatnicima, prijateljima, suradnicima
sretan i blagoslovljen Uskrs ž e l i

Uprava i uredništvo